

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 7116/2025
19.03.2026. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији су пуномоћници Новак Рогановић и Слободан Булатовић, адвокати из ..., против туженог Града Крагујевца, кога заступа Градски правобранилац, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2171/24 од 15.01.2025. године, у седници већа одржаној 19.03.2026. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2171/24 од 15.01.2025. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу П 6/23 од 08.04.2024. године, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се обавезе тужени Град Крагујевац да тужиоцу на име фактички експроприсаног удела од 103/18186 на кат.парц.бр. .. КО Крагујевац 3, уписана у лист непокретности број .. КО Крагујевац 3, што одговара површини дела те парцеле у утврђеним мерама и границама према скици налаза вештака геодетске струке, исплати износ од 4.750.341,44 динара са законском затезном каматом од 20.11.2023. године до исплате. Ставом другим изреке, обавезан је тужилац да туженом накнади трошкове поступка у износу од 174.375,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2171/24 од 15.01.2025. године, ставом првим изреке, одбијене су као неосноване жалбе тужиоца и пуномоћника тужиоца и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану одлуку, у смислу одредбе члана 408, у вези члана 403. став 3. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 10/23), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности. Ревизијско указивање да је учињена битна повреда одредаба поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, није од значаја јер одредбом члана 407. ЗПП та повреда није прописана као ревизијски разлог. Осим тога, ревизијским наводима којима се суштински оспорава правилност утврђеног чињеничног стања на којем су засноване нижестепене одлуке, не представља дозвољени ревизијски разлог у смислу члана 407. став 2. Закона о парничном поступку.

Према утврђеном чињеничном стању, у листу непокретности број .. КО Крагујевац 3, уписана је кат.парцела број .. КО Крагујевац 3, потес – Улица ..., укупне површине 18186 м² као градско грађевинско земљиште, по култури земљиште под зградом и другим објектом, површине 253 м² на којем је Град Крагујевац уписан са правом јавне својине са уделом од 9547/18186, док је тужилац АА уписан са правом приватне својине са уделом 103/18186 РС, а Република Србија са правом државне својине на уделу од 7668/18186 и уписана је забележба да је покренут поступак за упис права јавне својине. Предметна парцела је била уписана по пописном листу ЗКУЛ број .. КО Крагујевац као кат.парц.бр. ..., њива ..., површине 10,84 ара, која је 26.02.2004. године отписана из А листа земљишно-књижног улошка ..., па је пренет упис са Б листа тог улошка на Б лист улошка ..., а на основу оставинског решења укњижено је право коришћења на 1/6 досадашњег сукорисника ББ сада у корист АА са уделом од 1/6. Решењем Народног одбора Општине Крагујевац од 08.07.1960. године одређено је да су ВВ и ГГ из ..., ДД из ..., ЂЂ и ЕЕ из ..., ранији сопственици грађевинског неизграђеног земљишта означеног као кат.парцела бр. .. у површини од 0.05.59 ха и кат.парцела бр..., у површини од 0,10.84 хектара обе у КО Крагујевац, дужни да наведено земљиште предају у посед Општини Крагујевац ради изградње стамбене зграде, јер је исто постала друштвена својина по основу Закона о национализацији најамник зграде и грађевинског земљишта. Решењем Одељења за финансије Народног одбора Општине Крагујевац од 06.10.1960. године, одређено је да се на терет 10, позиције 1 буџета Општине Крагујевац за 1960-ту годину изврши исплата и то: Радојици Илићу из Крагујевца 6.955,00 динара и ЖЖ износ од 24.000,00 динара, на име накнаде за уништене усеве и воће на кат.парц.бр. .. КО Крагујевац. Решењем Одељења за финансије Народног одбора Општине Крагујевац од 24.07.1962. године, одређено је да је за грађевинско неизграђено земљиште за које је утврђено да је национализовано решењем Секретаријата за финансије од 31.12.1959. године, које је на дан 16.04.1961. године предато у посед Општини Крагујевац ради стамбене изградње, утврђена је накнада за између осталих и кат.парцелу бр. .. КО Крагујевац у површини од 0.10.84 хектара у износу од 162.600,00 динара и да се утврђени износ накнаде има исплатити у готовом, одједном ЖЖ, земљораднику из

Вештачењем од стране вештака геодетске струке, утврђено је да је кат.парцела .. КО Крагујевац 3 на лицу места површина која се простире између стамбених зграда, које се налазе у означеним улицама и да је парцела потпуно опремљена, изграђена комуналном инфраструктуром, оивичена улицама, површине 1.81.86 хектара, на којој се налазе зелене површине са украсним растињем у близини стамбених зграда,

површине за паркирање возила, као и асфалтне површине и платои. Део кат.парцеле .. КО Крагујевац 3 који је предмет овог поступка, на терену је површина која се простире између постојећих тротоара у Улици ... и постојећих стамбених зграда. На овом делу парцеле се налазе уређене травнате површине и украсно растиње, као и приступне стазе којима се са Улице ... приступа стамбеним објектима за колективно становање. Катастарска парцела .. КО Крагујевац 3, на којој је тужилац у листу непокретности број .. КО Крагујевац 3 уписан као сувласник са уделом од 103/18186, настала је у поступку обнове премера Града Крагујевца (аерофотограметријско снимање 1993. године). У састав кат.парцеле бр. .. КО Крагујевац 3 ушао је део парцела из евиденције Катастра земљишта (старо стање), између осталих и део кат.парц.бр. .. КО Крагујевац. Катастарска парцела број .. била је уписана у земљишно-књижном улошку број .. КО Крагујевац као друштвена својина са правом коришћења између осталих и АА из ..., са уделом од 1/16 и овај део парцеле је ушао у састав кат.парц.бр. .. КО Крагујевац 3. Парцела старог стања и то део кат.парц.бр. .. КО Крагујевац који улази у састав парцеле број .. КО Крагујевац одговара парцели која је наведена у решењу Народног одбора Општине Крагујевац од 08.07.1960. године и решењу о накнади за усеве од 06.10.1960. године и решењу од 24.07.1992. године.

На основу утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом чланова 1, 47. и 59. Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“ број 52/58), Уредбе о поступку за спровођење национализације најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“ број 4/59, 53/60, 8/64 и 1/65, Закона о пријављивању и евидентирању имовине („Службени гласник РС“ бр.45/2005), Закона о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС“ бр.72/11), Закона о средствима у својини Републике Србије и члана 10. и 72. Закона о јавној својини, оценили да се у конкретном случају не ради о фактичкој експропријацији, код утврђења да је решењем Секретаријата за финансије НОО од 31.12.1959. године национализована парцела бр. .. КО Крагујевац и предата у посед Општини Крагујевац ради стамбене изградње, а која је ушла у састав сада предметне парцеле број .. КО Крагујевац и одговара парцели која је наведена у решењу Народног одбора Општине Крагујевац од 08.07.1960. године, на основу којег су ранији сопственици обавезани да наведено земљиште предају у посед Општини Крагујевац. Спорна непокретност која је по основу правноснажног решења о национализацији преузела Општина Крагујевац од правног претходника тужиоца као ранијег сопственика ове непокретности, прешла је у друштвену својину, а затим и у државну својину ступањем на снагу Закона о средствима у својини Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 53/95... 101/05). Будући да решење о национализацији није измењено, нити је исто стављено ван снаге, а правном претходнику тужиоца као ранијем сопственику, као ни тужиоцу, конкретна непокретност није одузета на основу раније важећег Закона о експропријацији, нити да је иста фактички експроприсана, већ је земљиште постало друштвена својина по основу акта о национализацији, то тужилац у судском поступку не може остварити право на накнаду тржишне вредности одузетог земљишта и у ситуацији када нема доказа да је накнада за национализовано земљиште исплаћена правном претходнику тужиоца, нити тужиоцу, јер је одредбама Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, прописан је поступак и начин остваривања повређеног права, па тако и права на обештећење у виду новчане накнаде. Из изнетих разлога, закључили су да тужилац неосновано потражује исплату предметног новчаног потраживања по основу фактичке експропријације, због чега је одбијен тужбени захтев.

По оцени Врховног суда, неосновано се наводима ревизије оспорава правилна примена материјалног права.

Чланом 34. Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“, бр. 52/58, 3/59, 24/59), сматрају се грађевинским земљиштима и национализују се сва изграђена и неизграђена земљишта, која се налазе у ужим грађевинским реонима градова и насеља градског карактера, а која се места сматрају градовима и насељима градског карактера, одређује републичко извршно веће. Ужи грађевински реон одређује на предлог општинског народног одбора, срески народни одбор посебном одлуком донетом на седницама оба већа. Одлуку о ужем грађевинском реону потврђује републичко извршно веће. Ужи грађевински реон може обухватити само оно подручје које је већ урбанистички изграђено и које ће према планираној стамбеној и комуналној изградњи бити изграђено у догледном времену.

Према члану 38. истог закона грађевинско неизграђено земљиште које је национализовано остаје у поседу ранијег сопственика све док га он на основу решења Општинског народног одбора не преда у посед општини или другом лицу, ради изградње зграде или другог објекта и ради извођења других радова. Ранији сопственик национализованог грађевинског неизграђеног земљишта има право да то земљиште заједно са трајним засадама на њему, све док је у његовом поседу, бесплатно користи или за то време другоме да на коришћење уз накнаду или без накнаде, сагласно важећим прописима о закупу пољопривредног земљишта (чл. 39.).

Чланом 41. истог закона прописано је да грађанин или правно лице коме општински народни одбор да на коришћење национализовано грађевинско неизграђено земљиште ради подизања зграде или другог објекта, дужан је платити за то коришћење најмање онолико колико се плаћа ранијем сопственику на име накнаде за национализовано земљиште. Општински народни одбор на седницама оба већа може одлучити да корисници земљишта не дају накнаду из претходног става, али је у том случају дужан ту накнаду платити сам општински народни одбор из буџетских средстава општине. Чланом 46. став 1. истог закона предвиђено је да се за национализовано грађевинско неизграђено земљиште ранијем сопственику даје накнада која се одређује по тарифи по којој се одређује накнада за експропријацију грађевинско земљиште (члан 47. Закона о експропријацији).

У конкретном случају, решењем Секретаријата за финансије НОО Крагујевац од 31.12.1959. године предметно грађевинско неизграђено земљиште означено као парцела бр. .. КО Крагујевац је национализовано и предато у посед Општини Крагујевац ради стамбене изградње, а која је ушла у састав сада спорне парцеле број .. КО Крагујевац и одговара парцели која је наведена у решењу Народног одбора Општине Крагујевац од 08.07.1960. године, на основу којег су ранији сопственици обавезани да наведено земљиште предају Општини Крагујевац. Према правноснажном решењу о одређивању накнаде за уступљено национализовано градско неизграђено земљиште од 24.7.1962. године, утврђена је накнада за између осталих и кат.парцелу бр. .. КО Крагујевац у површини од 0.10.84 хектара (сада део спорне парцеле број .. КО Крагујевац 3) у износу од 162.600,00 динара и да се утврђени износ накнаде има исплатити у готовом, одједном ЖЖ, земљораднику из У овој парници нема доказа да је правном претходнику тужиоца, као власнику наведеног национализованог земљишта исплаћена новчана накнада.

Имајући у виду изнето, Врховни суд налази да су нижестепени судови правилном применом одредаба Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта, закључили да се национализација врши по самом закону, те да је ранији сопственик спорне катастарске парцеле (правни претходник тужиоца) доношењем решења о национализацији, престао бити власник те непокретности. Промена сопственика на национализовану непокретности, као и правни однос између претходног власника и новог корисника, у свим појединостима регулисан је наведеним Законом, као и Уредбом о поступку за спровођење национализације најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“ број 4/59), којима је одређен поступак национализације, који је подразумевао доношење решења о утврђивању предмета национализације као основа за спровођење укњижбе друштвене својине на тој непокретности, као и основа и мерила за исплату накнаде за национализовану непокретност.

Стога, насупрот наводима ревизије, правилно нижестепени судови налазе да је у конкретном случају у питању национализација непокретности која је раније била у власништву правног претходника тужиоца и других физичких лица у утврђеним сувласничким деловима, а не њена фактичка експропријација у односу на њега, због чега нема основа за примену правила којима се одређује накнада за експроприсану непокретност, јер се ради о различитим основама стицања друштвене (државне) својине, а код утврђења да решење о национализацији није измењено, нити је исто стављено ван снаге, те да тужилац није пружио доказе да је стекао било какав правни основ за коришћење и упис права својине на предметној парцели у катастар непокретности.

С обзиром на то да правном претходнику тужиоца, непокретност није одузета по основу раније важећег Закона о експропријацији, нити је извршена фактичка експропријација (без решења), већ је земљиште постало друштвена својина по основу акта о национализацији, то се у парничном поступку не може остварити право на накнаду тржишне вредности одузетог земљишта. Наиме, ступањем на снагу Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине („Службени гласник Републике Србије“ број 45/05), уређен је поступак пријављивања и евидентирања имовине која је на територији Републике Србије одузета без накнаде тржишне вредности или правичне накнаде применом прописа (између осталог о национализацији) после 09.03.1945. године. Чланом 9. Закона одређено је да ће се правни основ и права у погледу враћања имовине или обештећења по основу одузете имовине пријављене по одредбама овог Закона, као и поступак по захтеву за остваривање права на повраћај одузете имовине или обештећење за ту имовину уредити посебним законом, што је и учињено доношењем Закона о враћању одузете имовине и обештећењу (Закон о реституцији) ("Службени гласник РС", бр. 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015 - УС, 95/2018, 153/2020. Тим законом у члану 2. таксативно су наведени прописи применом којих је одузета имовина, чији се повраћај може остварити по одредбама тог закона, међу којима је у тачки 34. и Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“ бр.52/58), а чланом 3. тачка 3. истог закона под „актом о подржављењу“ подразумева се правни акт који је имао непосредно дејство, као што је пресуда, одлука, решење и други правни акт државног, односно другог надлежног органа, којим је извршено подржављење имовине, из којих разлога се неосновано оспорава да је поступак национализације није ни спроведен.

Наведеним законом уређени су услови, начин и поступак враћања одузете имовине и врста обештећења за одузету имовину, која је на територији Републике Србије применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији, као и других прописа, на основу аката о подржављењу, после 9. марта 1945. године одузета од физичких и одређених правних лица и пренесена у општеномјерну, државну, друштвену или задружну својину. С обзиром на то да је тим законом прописан начин остварења повређеног субјективног права (обештећења – остварује се у управном поступку), који поступак по захтеву за враћање имовине води Агенција за реституцију, због чега се накнада тражена као за фактички експроприсано земљиште у парничном поступку не може признати.

Из наведених разлога, Врховни суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

Председник већа - судија
Мирјана Андријашевић, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић